

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

Vår ref.:

12/1353

Dato:

18.09.2013

Saksnummer: 12/1353

Lovgrunnlag: DTL § 9

Dato for uttalelse: 27.05.2013

Sammendrag av sak 12/1353

A klaget inn NSB for brudd på plikten til universell utforming etter dtl. § 9 da han ikke kunne få plass på NSBs tog på grunn av størrelsen på hans rullestol.

På bakgrunn av standarden angitt i 2008/164/EF, anså ombudet at en generell tilrettelegging for å medta rullestoler av denne størrelsen vil gå utover det som kan utledes av nærmere bestemmelser i forskrift om innholdet i plikten til universell utforming. NSBs praksis på dette området er følgelig ikke å regne som diskriminering, jf. diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 femte ledd.

Ombudet konkluderte med at NSB ikke bryter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9 om universell utforming når virksomheten ikke kan ta med rullestol som er 730 mm bred og 1630 mm lang i sine tog.

OMBUDETS UTTALELSE

Ombudets fremstilling av sakens bakgrunn og partenes syn på saken, bygger på partenes redegjørelser.

Sakens bakgrunn

Likestillings- og diskrimineringsombudet mottok 12. juli 2012 en klage fra A per telefon. A forklarte at han ble nektet å komme inn på NSB sine tog med sin rullestol, og ønsket at ombudet skulle vurdere saken.

Partenes syn på saken

A:

A forklarer at han er sterkt handikappet, lunge- og hjertesyk, diabetes, samt avstivede ankler i begge ben. A rullestol er 1,63 meter lang, 0,73 meter bred, og veier 300 kilo inklusive ham selv.

A opplyser at han skrev en mail til NSB og ba om en forklaring på hvorfor han nektes å komme inn på toget med sin rullestol. NSB besvarte henvendelsen med at rullestolen er for stor til å tas inn på toget. Videre er den for bred til at den kan manøvreres på plass inne på toget.

NSB

NSB viser i sin redegjørelse av 1. november 2012 til at tog har en fysisk ramme som setter begrensninger med tanke på av- og påstigning og manøvrering inne i toget med rullestol. Lengden og bredden på As rullestol overstiger maksimumsmålene i gjeldende tekniske spesifikasjoner for NSBs vogner og NSB har derfor ikke mulighet til å ta rullestolen inn på sine tog. Det er heller ikke et alternativ å stå plassert i togets inngangsparti, da dette vil hindre av- og påstigning generelt og representere en sikkerhetsrisiko i en evakueringssituasjon.

NSB opplyser at de tekniske spesifikasjonene som gjelder for rullestolstørrelse på deres tog er maksimumsmålene 0,70 meter bredde og 1,20 meter lengde. Målene er i samsvar med vedtak 2008/164/EF av 21. desember 2007 om den tekniske spesifikasjonen for samtrafikkvegne vedrørende «personer med nedsatt bevegelighet» i det transeuropeiske jernbanesystem for konvensjonelle tog og høyhastighetstog (TSI PRM).

NSB anfører at de jobber aktivt for å finne løsninger som går ut over lovkravet der det finnes gode muligheter for det, og viser til at deres av- og påstigningshjelpemidler har en vektgrense på 150 kg mer enn kravet i TSI PRM, hvilket gjør at NSBs tog kan ta med flere rullestoler enn det TSI PRM tilsier.

Viktige grunnlag for NSBs arbeid med universell utforming og tilgjengelighet er

forordning 1371/2007/EF om jernbanepassasjerers rettigheter og vedtak 2008/164/EF - TSI PRM. Når det gjelder togmateriell viser forordningen i kapittel V, Artikkel 21 til TSI PRM, og at bestemmelsene her skal anvendes for å sikre tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne. NSB legger til grunn de tekniske spesifikasjonene i TSI PRM ved alle oppgraderinger og ved kjøp av nye tog. Ombygging av inngangsparti til denne normen i eksisterende tog kan ikke gjøres uten store inngrep i togets konstruksjon. Slike inngrep er

derfor unntatt i lovgivningen, herunder i forslag til forskrift til jernbaneloven om universell utforming av rullende materiell.

NSBs viser til at deres togpark består av mange ulike togtyper som har varierende grad av tilgjengelighet. Dette gjelder blant annet for av- og påstigningsløsninger, informasjonssystemer og rullestolplasser. Lokaltog av typen 69 CII og lange regiontog av typen 5 og 7 har i løpet av de siste årene vært gjennom større oppgraderinger, inkludert flere tiltak for økt tilgjengelighet. NSB anfører at togene representerer en stor forbedring i togtilbudet med hensyn til tilgjengelighet for alle.

Anskaffelsen av 50 nye tog (type 74 og 75), hvor de første er satt i trafikk på

Østlandsområdet, er det største kvalitative løftet på området universell utforming og togmateriell. Dette toget har løsninger som tar hensyn til alle kundegrupper, samtidig som det særlig har fokus på personer med nedsatt funksjonsevne. Alle spesifikasjoner i TSI PRM og forslag til forskrift om universell utforming og rullende materiell er oppfylt. På mange områder ligger løsningene godt over kravene, som andelen lavgulv, vekt toleranse på rullestolheis, størrelse på handikaptalett, antall rullestolplasser og installering av teleslynge. Men heller ikke dette toget kan ta med en stol som den A har.

NSB oppsummerer at tiltak for bedre tilgjengelighet/universell utforming gjøres i forbindelse med oppgraderinger av eksisterende tog og ved kjøp av nye tog. TSI PRM angir klare retningslinjer for innslagspunkt på dette området. Konstruksjonsmessige forhold ved eksisterende materiell begrenser imidlertid muligheten til å endre på dørbredder, innstigningshøyder osv. Økt grad av universell utforming vil derfor i all hovedsak være avhengig av investeringer i nye tog.

Rettslig grunnlag

Ombudet har kompetanse til å gi uttalelse om et forhold er i strid med diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 tredje ledd, jf. § 1 annet ledd nr. 3.

Denne saken reiser spørsmål om virksomhetens plikt til å sikre universell utforming etter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9.

Diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9 tredje ledd pålegger offentlige og private virksomheter rettet mot allmennheten en plikt til å sikre universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjon.

Med universell utforming menes tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig, jf. § 9 andre ledd. Dette betyr at virksomhetens fysiske fasiliteter, som skal benyttes av allmennheten, skal tilrettelegges på en slik måte at flest mulig får tilgang til de tjenester virksomheten tilbyr. Det er hovedløsningen som skal være gjenstand for tilrettelegging. Det vil derfor være i strid med bestemmelsen at det lages egne innganger, områder eller lignende for bestemte grupper.

Plikten til universell utforming rekker så langt det ikke medfører en uforholdsmessig byrde for virksomheten, se § 9 tredje ledd. Ved den konkrete uforholdsmessighetsvurderingen vil den positive effekten og viktigheten av tilretteleggingen måtte veies mot kostnader og andre former for belastning tilretteleggingen medfører. Lovgiver har bestemt at det særlig skal legges vekt på:

1. tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer (nytte vs kostnad)
2. om virksomhetens funksjon er av offentlig art
3. de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen
4. virksomhetens ressurser
5. sikkerhetsmessige hensyn
6. vernehensyn

Dersom ombudet kommer til at det er en uforholdsmessig byrde å sikre universell utforming, betyr ikke det at virksomheten kan la være å foreta seg noe. Virksomheten er uansett forpliktet til å jobbe for best mulig tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne.

Etter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 13 vil det være opp til innklagede å sannsynliggjøre at det ikke har forekommet diskriminering i strid med loven, dersom det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at diskriminering har skjedd.

Etter diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 femte ledd regnes det ikke som diskriminering dersom virksomheten oppfyller nærmere bestemmelser i lov eller forskrift om innholdet i plikten til universell utforming.

Ombudets vurdering

Ombudet fastslår innledningsvis at NSB er en virksomhet rettet mot allmennheten, og som derfor har plikt til å sikre at virksomhetens hovedløsninger er universelt utformet etter diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9.

I diskriminerings- og tilgjengelighetsloven defineres universell utforming som tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig, jf. § 9 andre ledd. Av § 9 femte ledd følger det at dersom det er gitt nærmere bestemmelser i lov eller forskrift om innholdet i plikten til universell utforming, sammenfaller spørsmålet om det foreligger diskriminering med hvorvidt virksomheten oppfyller disse nærmere bestemmelsene. Loven bygger på et sektorprinsipp, slik at de nødvendige presiserende forskriftene hjemles i aktuell sektorlovgivning, jf Ot.prp.nr.44 (2007-2008) s. 262

Felles europeiske krav til universell utforming av jernbaneinfrastruktur og rullende materiell på jernbanen ble innført i jernbaneloven ved forskrift av 23. mai 2011 nr. 540 om gjennomføring av vedtak 2008/164/EF av 21. desember 2007 om den tekniske spesifikasjonen for samtrafikkvevne vedrørende «personer med nedsatt bevegelse» i det transeuropeiske jernbanesystem for konvensjonelle tog og høyhastighetstog (TSI-personer med nedsatt bevegelse).

I vedlegg M til vedtak 2008/164/EF fastsettes de tekniske grenseverdiene for en transportabel rullestol. Som de grunnleggende mål er angitt bredde 700 mm pluss 50 mm på hver side for hendene ved forflytning og lengde 1 200 mm pluss 50 mm for føttene. Samlet vekt skal være 200 kg for rullestol og rullestolbruker (inklusive bagasje). I vedtakets punkt 4.2.2.4.2.1. er det presisert at alle ytterdører for passasjerene skal ha en anvendbar fri bredde på minst 800 mm når de er åpne.

As rullestol er etter det opplyste 730 mm bred og 1 630 mm lang. Den er således 30 mm bredere og 430 mm lengre enn de grunnleggende mål angitt i forskriften. Ombudet legger til grunn NSBs forklaring om at dette medfører at As rullestol ikke kan medtas i deres tog.

På bakgrunn av standarden angitt i 2008/164/EF, anser ombudet at en generell tilrettelegging for å medta rullestoler av denne størrelsen vil gå utover det som kan utledes av nærmere bestemmelser i forskrift om innholdet i plikten til universell utforming. NSBs praksis på dette området er følgelig ikke å regne som diskriminering, jf. diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 femte ledd. Ombudet behøver derfor ikke ta stilling til hvorvidt en slik tilrettelegging ville medføre en uforholdsmessig byrde for virksomheten, jf. diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9 tredje ledd.

Konklusjon

NSB bryter ikke diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9 om universell utforming når virksomheten ikke kan ta med rullestol som er 730 mm bred og 1630 mm lang i sine tog.

Oslo, 18.09.2013

Sunniva Ørstavik

likestillings- og diskrimineringsombud

